

DOI: 10.25140/2411-5215-2022-3(31)-201-212

УДК 657.42

JEL Classification: M 40

Олександр Сидоренко

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: sidorenko_aleks85@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5478-0688>

ResearcherID: [F-2724-2016](https://orcid.org/0000-0001-5478-0688)

Тетяна Клименко

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: klemenkov79@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5852-6350>

ResearcherID: [D-3192-2015](https://orcid.org/0000-0002-5852-6350)

Валентина Гливенко

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: glivenkovv@meta.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4590-3567>

ResearcherID: [G-1643-2016](https://orcid.org/0000-0002-4590-3567)

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ

У статті запропоновано науковий підхід до виокремлення (виділення) видів дебіторської заборгованості, щодо яких нарахування резерву сумнівних боргів є можливим, що дозволяє забезпечити достовірну оцінку дебіторської заборгованості та надання повної, правдивої та неупередженої інформації користувачам фінансової звітності для прийняття рішень.

На основі критичного аналізу чинного нормативно-правового забезпечення виділено низку критеріїв класифікації дебіторської заборгованості, залежно від можливості нараховувати резерв сумнівних боргів, та розроблено дерево прийняття рішень щодо виокремлення (виділення) видів дебіторської заборгованості, для яких нарахування резерву сумнівних боргів є можливим. Наголошено на необхідності виділення у внутрішньому розпорядчому документі щодо облікової політики розділу, у якому мають бути передбачені підстави (умови), які можуть свідчити про наявність невпевненості щодо погашення існуючої дебіторської заборгованості, а також визначені критерії (підстави) визнання безнадійної дебіторської заборгованості. Наведені рекомендації щодо розробки робочого плану рахунків бухгалтерського обліку та запропоновано деталізацію до рахунків обліку дебіторської заборгованості та резерву сумнівних боргів, що дозволить сформувати цілісну систему бухгалтерського обліку операцій із дебіторською заборгованістю та з нарахування резерву сумнівних боргів, а саме в частині забезпечення накопичення необхідної інформації щодо видів дебіторської заборгованості, за якими формування резерву сумнівних боргів є доцільним.

Ключові слова: дебіторська заборгованість; резерв сумнівних боргів; облік; критерії; класифікація; дерево-рішень; робочий план рахунків.

Рис.: 4. Бібл.: 9.

Постановка проблеми. Функціонування вітчизняних підприємств в умовах економічної кризи, невизначеності кон'юнктури ринку зумовлює виникнення значного обсягу неплатежів, при цьому негативний вплив на платоспроможність підприємств та їхній фінансовий стан загалом має дебіторська заборгованість. Особливу увагу необхідно приділити достовірній

оцінці дебіторської заборгованості, яка залежить від правильного розрахунку резерву сумнівних боргів. У цьому контексті актуалізується питання розробки наукового підходу до класифікації (виокремлення, виділення) дебіторської заборгованості, щодо якої нарахування резерву сумнівних боргів є можливим, та розробки критеріїв ідентифікації відповідних її видів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню організації обліку дебіторської заборгованості та резерву сумнівних боргів присвячені наукові праці М. Бондаря, Ф. Бутинця, Ю. Демської, Т. Євлаш, Н. Поскуріної, В. Сопко та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на значний доробок вищевказаних науковців, треба зазначити, що окремі питання обліку дебіторської заборгованості та резерву сумнівних боргів залишаються недостатньо вивченими як із теоретичного, так і з практичного погляду, зокрема, у частині виокремлення видів дебіторської заборгованості, щодо яких є можливим нарахування резерву сумнівних боргів, та відповідно до їх видів розроблення та впровадження деталізації субрахунків наступного порядку з метою накопичення інформації, достатньої як для нарахування резерву сумнівних боргів, так і забезпечення процесу управління наявною дебіторською заборгованістю та посилення контрольної функції бухгалтерського обліку. Поряд з цим, створення резерву сумнівних боргів є важливою передумовою достовірної оцінки дебіторської заборгованості, що своєю чергою дозволяє забезпечити надання повної, правдивої та неупередженої інформації користувачам фінансової звітності для прийняття рішень.

Мета статті полягає в розробці дерева прийняття рішень щодо виокремлення (виділення) видів дебіторської заборгованості, щодо яких нарахування резерву сумнівних боргів є можливим, з метою зменшення трудомісткості прийняття відповідного рішення, та методичного забезпечення процесу висловлення бухгалтерського судження. Крім цього, потребує вдосконалення система поточного обліку операцій з дебіторською заборгованістю в системі чітко деталізованих субрахунків її обліку з метою забезпечення управлінського персоналу всією необхідною інформацією загалом для управління такою дебіторською заборгованістю та, зокрема, у частині формування резерву сумнівних боргів.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п. 7 НП(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість», «поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбанної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів» [3].

Аналіз вищенаведеної норми національного стандарту дозволяє зробити висновок, що фактично стандарт містить критерії виокремлення (виділення) видів дебіторської заборгованості, щодо яких можливе формування резерву сумнівних боргів, проте конкретний перелік за їх видами не наведено.

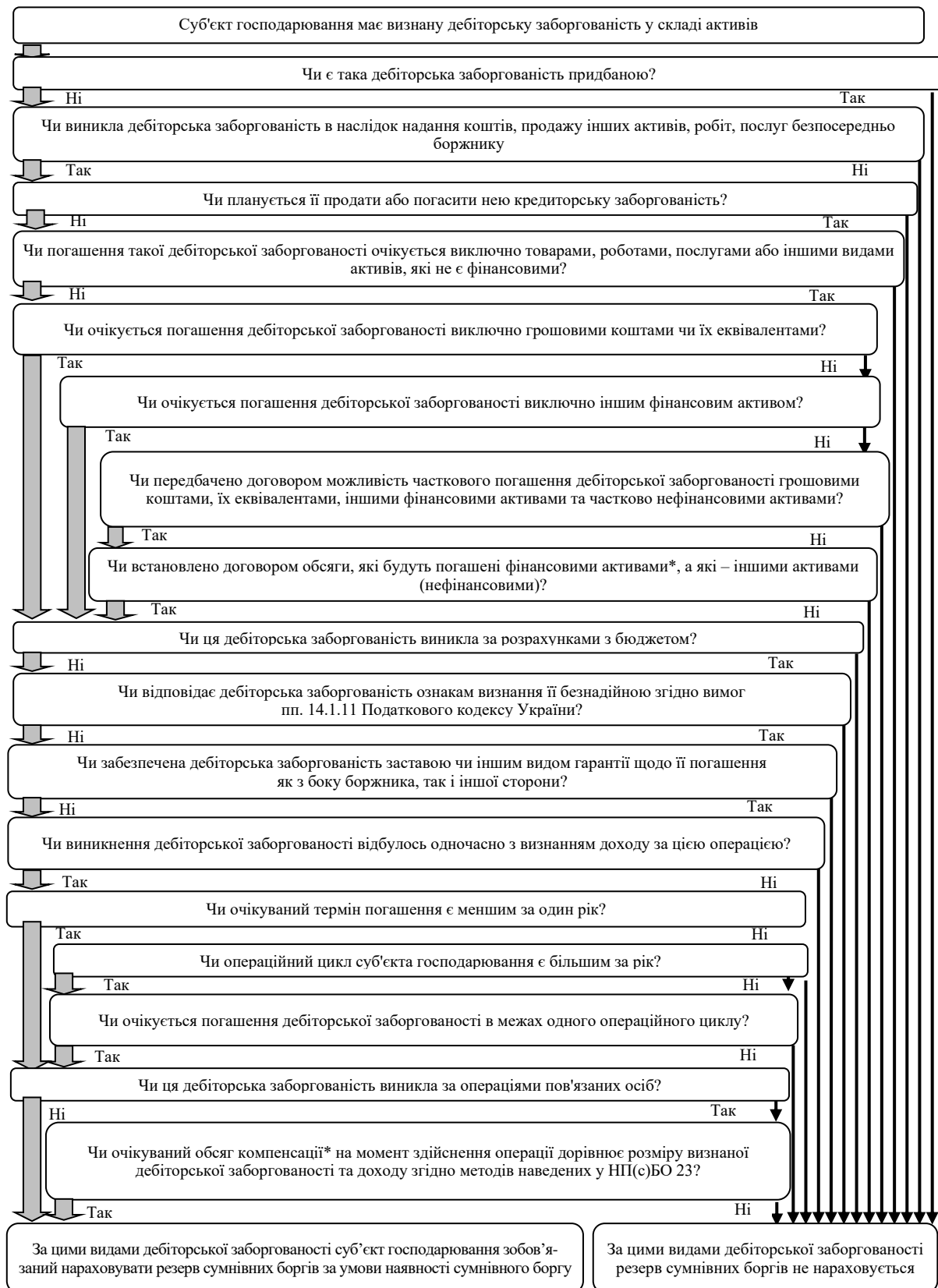
Так, до таких критеріїв віднесено: очікуваний строк погашення дебіторської заборгованості (оскільки вказується, що вона повинна бути поточною); вид дебіторської заборгованості, а саме, що вона є фінансовим активом; спосіб виникнення такої дебіторської заборгованості – має бути набутою, а не придбаною; спосіб управління дебіторською заборгованістю – має утримуватись до погашення, а не призначена для продажу. При цьому в процесі дослідження кожного з цих критеріїв необхідно враховувати вимоги не тільки НП(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість», а й інших стандартів обліку, зокрема: НП(с)БО 13 «Фінансові інструменти» [4]; НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»[2] тощо.

З огляду на зазначене, можна зробити висновок, що процес виокремлення (виділення) видів дебіторської заборгованості, щодо яких є можливим нарахування резерву сумнівних боргів, є доволі трудомістким та потребує бухгалтерського судження. У зв'язку з цим нами в роботі розроблено дерево прийняття рішень щодо виокремлення (виділення) видів дебіторської заборгованості, щодо яких нарахування резерву сумнівних боргів є можливим, яке наведено на рис. 1.

Слід зауважити, що використання розробленого дерева рішень на практиці лише надає можливість виокремити види дебіторської заборгованості, щодо яких нарахування резерву сумнівних боргів є можливим, з метою подальшого включення їх до облікової політики суб'єкта господарювання як переліку видів дебіторської заборгованості, щодо яких уможлиблюється нараховування резерву сумнівних боргів. Водночас прийняття рішення щодо нарахування резерву сумнівних боргів за такими видами дебіторської заборгованості повинно ґрунтуватись виключно на підставі бухгалтерського судження, в основі якого має бути наявна облікова та необлікова інформація, що може вказувати на наявність невпевненості щодо погашення боржником дебіторської заборгованості (зокрема, наявна інформація про визнання боржника банкрутом; інформація про фізичне припинення діяльності боржником, або її консервування на невизначений час без закриття такої юридичної особи; відсутність зв'язку з боржником; результати власних досліджень і проведеного аналізу платоспроможності дебіторів; інші підстави).

На нашу думку, сукупність підстав (умов), які можуть свідчити про наявність невпевненості щодо погашення наявної дебіторської заборгованості мають бути обов'язково зазначені в обліковій політиці суб'єкта господарювання (наприклад, у розділі «Критерії (підстави) визнання дебіторської заборгованості у складі сумнівного боргу»), при цьому також в обліковій політиці має бути зазначено критерії (підстави) визнання безнадійної дебіторської заборгованості.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

*резерв сумнівних боргів може бути нарахований у межах такого обсягу

Рис. 1. Дерево рішень щодо виділення видів дебіторської заборгованості, за якими необхідно формувати резерв сумнівних боргів

Джерело: доповнено авторами за джерелом [9].

Так, для цілей оподаткування, критерії визнання безнадійної заборгованості визначені пп. 14.1.11 ПКУ [7]. При цьому, якщо критерії визнання безнадійної дебіторської заборгованості, зазначені в обліковій політиці суб'єкта господарювання, будуть ширшими (відрізнятись), ніж це передбачено (від передбачених) пп. 14.1.11 ПКУ, то суб'єкту господарюванню необхідно визначити методику обліку списання цієї безнадійної заборгованості з можливістю її відокремлення від списаної дебіторської заборгованості, що відповідає критеріям пп. 14.1.11 ПКУ, оскільки в такому разі Податковий кодекс України дозволить відкоригувати фінансовий результат до оподаткування (звісно, за умови, що суб'єкт господарювання є платником податку на прибуток та зобов'язаний застосовувати відповідні види коригування) лише за списаною безнадійною дебіторською заборгованістю, яка відповідає критеріям пп. 14.1.11 ПКУ.

У зв'язку з вищезазначеним та з урахуванням принципу превалювання сутності над формою [8], вважаємо, що суб'єкт господарювання не має право розраховувати резерв сумнівних боргів на підставі коефіцієнта сумнівності, у разі відсутності інформації щодо сумнівної заборгованості.

При цьому, на нашу думку, розрахункове значення коефіцієнта сумнівності відмінне від нуля не є умовою, що вказує на наявність обставин, які засвідчують невпевненість отримання дебіторської заборгованості.

Аналіз нормативно-правових актів, проведений в роботі, в тому числі з урахуванням розробленого дерева прийняття рішень, дозволив виокремити види дебіторської заборгованості, за якими нарахування резерву сумнівних боргів є необхідним у разі наявності за ними інформації щодо сумнівних боргів, а саме, з урахуванням [1; 6] дебіторська заборгованість, що відображається на субрахунках: 341 «Короткострокові векселі, одержані в національній валюті»; 342 «Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті»; 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»; 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»; 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» в частині дебіторської заборгованості, яка виникла у кореспонденції з рахунками 73 «Інші фінансові доходи» та 71 «Інший операційний дохід»; 374 «Розрахунки за претензіями» у частині пред'явлених претензій та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойками; 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Водночас для забезпечення облікового працівника інформацією, якої буде достатньо для нарахування резерву сумнівних боргів, використання вище наведених субрахунків буде недостатньо. У зв'язку з цим, на нашу думку, суб'єкт господарювання повинен розробити робочий план рахунків і максимально деталізувати рахунки обліку дебіторської заборгованості та резерву сумнівних боргів відповідно до потреб інформаційного забезпечення процесу нарахування резерву сумнівних боргів і потреб управління. Приклади деталізації наведено на рис. 2-4.

Деталізація субрахунків 341, 342

341 «Короткострокові векселі, одержані в національній валюті»:

- 341.1 «Короткострокові векселі, одержані в національній валюті, які очікують свого погашення грошовими коштами» з подальшою деталізацією за строками непогашення;
- 341.2 «Короткострокові векселі, одержані в національній валюті, які утримуються з метою передачі їх у рахунок погашення кредиторської заборгованості»;
- 341.3 «Короткострокові векселі, одержані в національній валюті, які утримуються з метою продажу».

342 «Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті»:

- 342.1 «Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті, які очікують свого погашення грошовими коштами» з подальшою деталізацією за видами іноземних валют, країнами реєстрації нерезидентів і строками непогашення;
- 342.2 «Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті, які утримуються з метою передачі їх у рахунок погашення кредиторської заборгованості»;
- 342.3 «Короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті, які утримуються з метою продажу».

Рис. 2. Деталізація субрахунків 341-342 до рахунку 34 «Короткострокові векселі одержані»

Джерело: власна розробка авторів.

Деталізація субрахунків 361, 362

361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»:

- 361.1 «Розрахунки з вітчизняними покупцями за операціями неподібного обміну»;
- 361.2 «Розрахунки з вітчизняними покупцями в частині дебіторської заборгованості, яку планують продати або відступити права вимоги»;
- 361.3 «Розрахунки з вітчизняними покупцями в частині дебіторської заборгованості, яка буде погашена грошовими коштами, їх еквівалентами чи іншим фінансовим активом»;
- 361.4 «Розрахунки з вітчизняними покупцями в частині дебіторської заборгованості, яка забезпечена заставою чи іншим видом гарантії її погашення»;
- 361.5 «Розрахунки з вітчизняними покупцями в частині дебіторської заборгованості, яка виникла між пов'язаними особами»:
- 361.5.1 «Розрахунки з вітчизняними покупцями в частині дебіторської заборгованості, яка виникла між пов'язаними особами та очікуваний обсяг компенсації на момент здійснення операції дорівнює розміру визнаної дебіторської заборгованості та доходу згідно методів наведених у НП(с)БО 23»;
- 361.5.2 «Розрахунки з вітчизняними покупцями в частині дебіторської заборгованості, яка виникла між пов'язаними особами та очікуваний обсяг компенсації на момент здійснення операції не дорівнює розміру визнаної дебіторської заборгованості та доходу згідно методів наведених у НП(с)БО 23»; Наприклад: визнаний дохід складає 1000 грн, а фактично очікуваний рівень компенсації 1 грн.
- 361.6 «Розрахунки з вітчизняними покупцями в частині дебіторської заборгованості, щодо якої існує можливість часткового погашення дебіторської заборгованості грошовими коштами, їх еквівалентами, іншими фінансовими активами та частково нефінансовими активами»:
- 361.6.1 «Розрахунки з вітчизняними покупцями в частині дебіторської заборгованості, щодо якої існує можливість часткового погашення дебіторської заборгованості грошовими коштами, їх еквівалентами, іншими фінансовими активами в межах встановленого договором такого обсягу»;
- 361.6.2 «Розрахунки з вітчизняними покупцями в частині дебіторської заборгованості, щодо якої існує можливість її часткового погашення нефінансовими активами в межах встановленого договором такого обсягу»;
- 361.6.3 «Розрахунки з вітчизняними покупцями в частині дебіторської заборгованості, щодо якої існує можливість часткового погашення дебіторської заборгованості грошовими коштами, їх еквівалентами, іншими фінансовими активами та частково нефінансовими активами за умови, що договором не передбачено відповідні обсяги».

Деталізація субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» є аналогічною до деталізації субрахунку 361, з подальшою їх деталізацією за видами іноземних валют, країнами реєстрації нерезидентів, строками непогашення.

Рис. 3. Деталізація субрахунків 361-362

до рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»

Джерело: власна розробка авторів.

Наведемо деталізацію субрахунку 374.

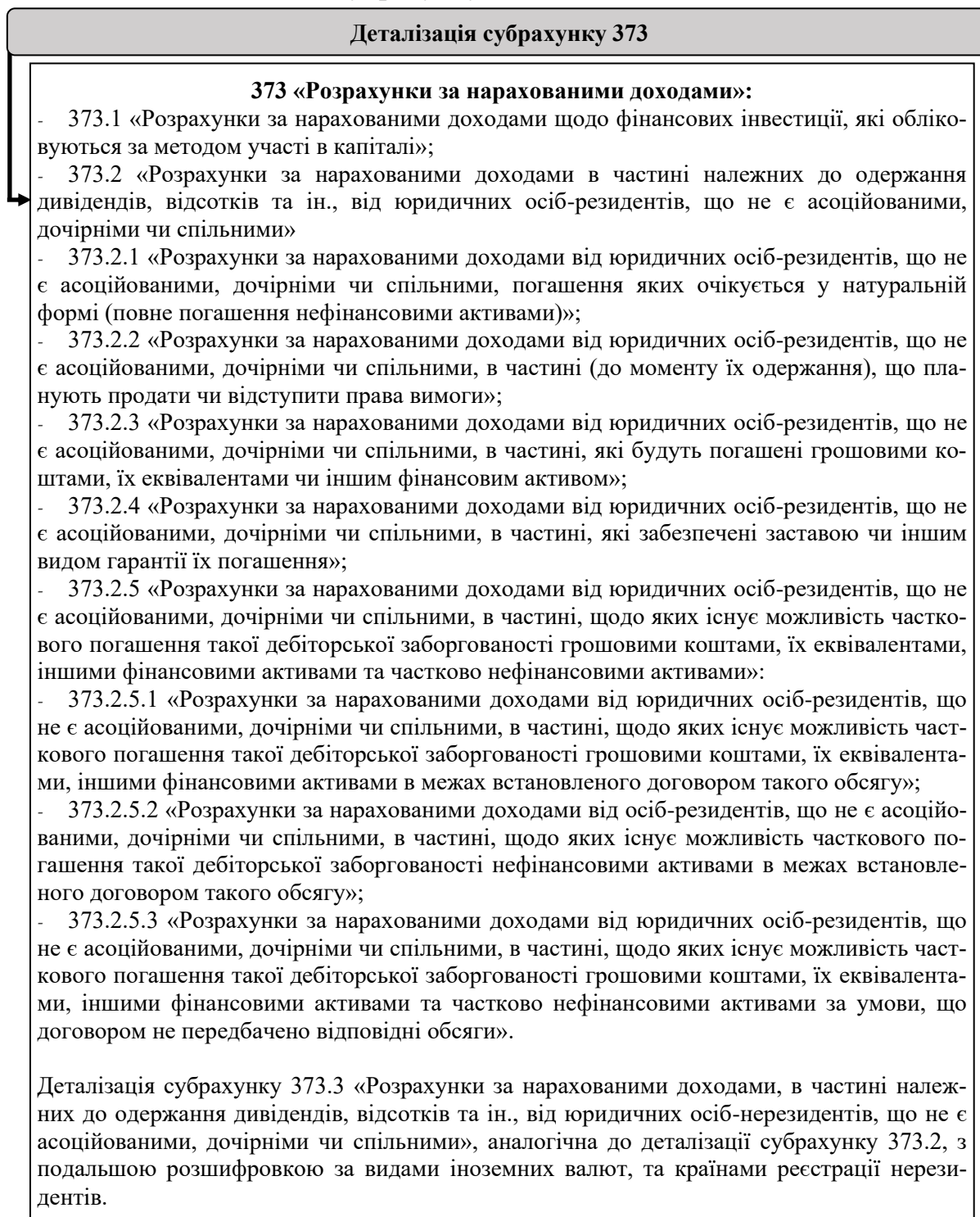

Рис. 4. Деталізація субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами»

Джерело: власна розробка авторів.

374 «Розрахунки за претензіями»:

– 374.1 «Розрахунки за пред'явленими претензіями резидентам та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойкою у складі доходів»;

– 374.1.1 «Розрахунки за пред'явленими претензіями резидентам та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойкою у складі доходів, погашення яких очікується у натуральній формі (повне погашення нефінансовими активами)»;

– 374.1.2 «Розрахунки за пред'явленими претензіями резидентам та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойкою у складі доходів, за якими до моменту їх одержання планують продати чи відступити права вимоги»;

– 374.1.3 «Розрахунки за пред'явленими претензіями резидентам та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойкою у складі доходів, які будуть погашені грошовими коштами, їх еквівалентами чи іншим фінансовим активом»;

– 374.1.4 «Розрахунки за пред'явленими претензіями резидентам та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойкою у складі доходів, які забезпечені заставою чи іншим видом гарантії їх погашення»;

– 374.1.5 «Розрахунки за пред'явленими претензіями резидентам та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойкою у складі доходів, щодо яких існує можливість часткового погашення такої дебіторської заборгованості грошовими коштами, їхніми еквівалентами, іншими фінансовими активами та частково нефінансовими активами»:

✓ 374.1.5.1 «Розрахунки за пред'явленими претензіями резидентам та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойкою у складі доходів, щодо яких існує можливість часткового погашення такої дебіторської заборгованості грошовими коштами, їх еквівалентами, іншими фінансовими активами в межах встановленого договором такого обсягу»;

✓ 374.1.5.2 «Розрахунки за пред'явленими претензіями резидентам та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойкою у складі доходів, щодо яких існує можливість часткового погашення такої дебіторської заборгованості нефінансовими активами в межах встановленого договором такого обсягу»;

✓ 374.1.5.3 «Розрахунки за нарахованими доходами в частині належних до одержання дивідендів, відсотків та ін., від юридичних осіб-резидентів, що не є асоційованими, дочірніми чи спільними, щодо яких існує можливість часткового погашення такої дебіторської заборгованості грошовими коштами, їх еквівалентами, іншими фінансовими активами та частково нефінансовими активами за умови, що договором не передбачено відповідні обсяги».

– 374.2 «Розрахунки за пред'явленими претензіями нерезидентам та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойкою у складі доходів».

Деталізацію субрахунків 374.2 «Розрахунки за пред'явленими претензіями нерезидентам та визнаними за ними штрафами, пенею, неустойкою у складі доходів» здійснюємо аналогічно до субрахунку 374.1 з подальшою деталізацією за видами іноземної валюти, країнами реєстрації нерезидента та строками непогашення.

Деталізацію до субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» здійснюємо аналогічно деталізації до субрахунку 374 з подальшою деталізацією за видами іноземної валюти, країнами реєстрації нерезидента та строками непогашення.

При застосуванні наведеної в роботі деталізації, резерв сумнівних боргів можна нараховувати за дебіторською заборгованістю, що знаходить своє відображення на таких субрахунках: 341.1; 342.1; 361.3; 361.5.1; 361.6.1; 362.3; 362.5.1; 362.6.1; 373.2.3; 373.2.5.1; 373.3.3; 373.3.5.1; 374.1.3; 374.1.5.1; 374.2.3; 374.2.5.1; 377.1.3; 377.1.5.1; 377.2.3; 377.2.5.1. При цьому, рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів» доцільно також деталізувати за видами дебіторської заборгованості:

381 «Резерв сумнівних боргів в частині дебіторської заборгованості за короткостроковими векселями одержаними»;

382 «Резерв сумнівних боргів в частині дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями»;

383 «Резерв сумнівних боргів в частині дебіторської заборгованості за розрахунками за нарахованими доходами»;

384 «Резерв сумнівних боргів в частині дебіторської заборгованості за розрахунками за претензіями»;

385 «Резерв сумнівних боргів в частині дебіторської заборгованості за розрахунками з іншими дебіторами».

При цьому, у випадку нарахування резерву сумнівних боргів за дебіторською заборгованістю, вираженою в іноземній валюті, слід також додатково враховувати вимоги НП(с)БО 21 «Вплив зміни валютних курсів» [5] в частині застосування валютних курсів на дату балансу.

Усе це в сукупності сприятиме наданню користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності такого суб'єкта господарювання.

Висновки і пропозиції. У результаті проведеного дослідження виявлено, що питання класифікації (виокремлення, виділення) дебіторської заборгованості, щодо якої нарахування резерву сумнівних боргів є можливим, залишається недостатньо дослідженим.

У зв'язку з цим у роботі проаналізовано нормативно-правове забезпечення процесів обліку дебіторської заборгованості та резерву сумнівних боргів, що дозволило виокремити низку критеріїв, при застосуванні яких, дебіторську заборгованість можна класифікувати як таку, за якою можна нарахувати резерв сумнівних боргів. Проте, прийняття рішення на підставі цих критеріїв, на нашу думку, є доволі трудомістким та потребує бухгалтерського судження. Тому в роботі розроблено дерево прийняття рішень, що дозволяє виокремлювати (виділяти) види дебіторської заборгованості,

щодо яких нарахування резерву сумнівних боргів є можливим, а також запропоновано приклад деталізації до рахунків обліку дебіторської заборгованості та резерву сумнівних боргів.

Використання на практиці запропонованих нами в роботі субрахунків наступних порядків до рахунків обліку дебіторської заборгованості дозволить суб'єкту господарювання сформувати цілісну систему бухгалтерського обліку операцій щодо дебіторської заборгованості та нарахування резерву сумнівних боргів, а саме у частині забезпечення накопичення необхідної інформації щодо видів дебіторської заборгованості, за якими формування резерву сумнівних боргів є доцільним (звісно за умови наявності невпевненості в її погашенні).

У цілому, наведені в роботі пропозиції, за умови їх врахування на практиці суб'єктами господарювання, сприятимуть наданню користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності такого суб'єкта господарювання в частині достовірної оцінки дебіторської заборгованості.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725%2D99&p=1154500791191400#Text>.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 № 193. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>.
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 у редакції Наказу від 09.12.2011 № 1591. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>.
7. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 №2755-VI. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

9. Сидоренко О. О. Особливості виділення видів дебіторської заборгованості, за якими нарахування резерву сумнівних боргів є необхідним / О. О. Сидоренко // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : VIII Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 25 листопада 2022 р.) : тези доповідей. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2022. – С. 13-14.

References

1. Instruksiia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii [Instructions on the application of the Plan of accounts of assets, capital, commitments and business operations of enterprises and organizations], Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated November 30, 1999 № 291. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.

2. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti [National regulation (standard) of accounting 1 «General requirements for financial reporting»], Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated February 7, 2013 № 73. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

3. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 10 «Debitorska zaborhovanist» [National regulation (standard) of accounting 10 «Receivables»], Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated October 8, 1999 № 237. <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725%2D99&p=1154500791191400#Text>.

4. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 13 «Finansovi instrumenty» [National regulation (standard) of accounting 13 «Financial instruments»], Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated November 30, 2001 № 559. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>.

5. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 21 «Vplyv zmin valiutnykh kursiv» [National regulation (standard) of accounting 21 «Effect of changes in exchange rates»], Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated August 10, 2000 № 193. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>.

6. Plan rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii [The Plan of accounts of assets, capital, commitments and business operations of enterprises and organizations], Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated November 30, 1999 № 291 (in the edition of the Order dated December 9, 2011 № 1591). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>.

7. Podatkovyi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine] (dated December 02, 2010 № 2755-VI). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

8. Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini [On Accounting and Financial Reporting in Ukraine], Law № 996-XIV (July 16, 1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

9. Sidorenko, O. (2022). Osoblyvosti vydivleniia vydiv debitorskoi zaborhovanosti za yakymy narakhuvannia rezervu sumnivnykh borhiv ye neobkhidnym [The peculiarities of the selection of types of receivables for which accrual of a reserve for doubtful debts is necessary]. *Bukhhalterskyi oblik, opodatkovannia, analiz i audyt: suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku: VIII Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia – Accounting, taxation, analysis and audit: current state, problems and development prospects: VIII International Scientific and Practical Conference* (pp. 13-14). Chernihiv Polytechnic National University.

Отримано 03.09.2022

UDC 657.42

Oleksandr Sidorenko

PhD of Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics, Accounting and Taxation
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)
E-mail: sidorenko_aleks85@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5478-0688> **Re-
searcherID:** [F-2724-2016](https://orcid.org/0000-0001-5478-0688)

Tetiana Klymenko

PhD of Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics, Accounting and Taxation
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)
E-mail: klemenkotv79@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-5852-6350>
ResearcherID: [D-3192-2015](https://orcid.org/0000-0002-5852-6350)

Valentina Glivenko

PhD of Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics, Accounting and Taxation
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)
E-mail: glivenkovv@meta.ua. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-4590-3567>
ResearcherID: [G-1643-2016](https://orcid.org/0000-0002-4590-3567)

**SEPARATE ASPECTS OF ACCOUNTING OF THE RECEIVABLES
AND DOUBTFUL DEBTS RESERVE**

In the article, a scientific approach to distinguishing (highlighting) the types of receivables for which accrual of the reserve for doubtful debts is possible, that allows for a reliable assessment of receivables and the provision of complete, true and unbiased information to users of financial statements for decision-making is proposed.

The relevance of the issue of distinguishing the types of receivables for which it is possible to accrue a reserve for doubtful debts is justified, and the need to develop and implement the detailing of the relevant sub-accounts of the next order to accumulate information sufficient both for calculating the reserve of doubtful debts and ensuring management of receivables and strengthening the control function of accounting is proved. In particular, based on the critical analysis of the current legal framework, a number of criteria for the classification of receivables were identified, according to which the reserve for doubtful debts can be calculated. It is proposed to carry out such identification using the decision-making tree developed by the authors regarding the selection (allocation) of the types of receivables for which accrual of the reserve for doubtful debts is possible. The need to allocate a section in the internal regulatory document regarding the accounting policy is emphasized, which should provide a set of grounds (conditions) that may indicate the presence of uncertainty regarding the repayment of existing receivables, as well as the criteria (grounds) for recognizing bad receivables were defined. Recommendations are given for the development of a work plan of accounting and detailing of accounts receivable and the reserve for doubtful debts is proposed, which will provide for the formation of a complete accounting system for transactions with receivables and from the accrual from the reserve for doubtful debts, namely, in terms of ensuring the accumulation of necessary information about the types of receivables for which the formation of the reserve for doubtful debts is appropriate.

Keywords: receivable; doubtful debts reserve; accounting; criteria; classification; decision tree; working chart of accounts.

Fig.: 4. References: 9.